

TANKA ENDRE

Egy megélhetési Hitel-rontó portréja és a földforgalmi törvény

Alvincz József (A. J.) írásáról¹

A HITELRONTÁS ÉRDEKSZÁLAI

Bevallom, nem kis viaskodással vettem rá magam, hogy e kényes témáról írjak. A tény ugyanis összetett és mélyebb gyökerű, mint egy szakmai vitacikk. Amióta földügyben – a nemzeti oldal közérdekéért szólva – az új földjogi rendezést bíráló több írásom megjelent, mindegyikre rögtön lecsapott a megsemmisítőnek szánt kormányzati válasz, a Vidékfejlesztési Minisztérium (erre utasított) illetékes munkatársának a ledorongoló ellenvéleménye. Ez a vitapartner szakmai lejárata után – annak teljes hitelvesztését célozva – sárdobálással a szerző személyiségén is átgázol.² (Már nemcsak a Nagy Testvér figyel?) Mivel nem politikus vagyok, az e fajta vitastílus idegen tőlem. De tudom, hogy az ellenvélemény és kifejtése munkáltatói utasításból ered. (Ez kétségtelen: A. J. telefonon előzőleg mindig közölte, hogy válaszolnia kell az írásomra. Szabadkozás vagy vélt könnyítés a rossz lelkiismereten? Lelke rajta.) Nyelvünk a megrendelő igényét – szolgálai módon – kielégítő írásmű készítőjét egyértelmű, tömör főnévvel nevesíti, amely a tollforgatást az érte járó bérrel kapcsolja össze. Ennek itt csak az a jelentősége, hogy – a megtartó keresztény etikát követve – az ilyen írásokkal nem érdemes (sőt önvédelmi szempontból nem is szabad) törődni, még ha megalázók is, mert nem a tárgyi értékítélet tartományába esnek.³

Csakhogy itt az emberi méltóság és a személyiség durva sértésén túl egy minőségi többlet merül fel, a *mértéktelenség*. (Arisztotelész szerint, minden dolog legfőbb értéke a mérték.⁴) A. J. pökhendi arroganciája – a „napos oldalon állás” hatalmi göggyének vértetében – olyannyira gátlástalan, hogy már nemcsak engem próbál (leleményesnek vélt lejárata technikákkal) kitörölni a szakmából, hanem azt a nemzetstratégiát is, amely földügyben a magyarság etnikai és fizikai megmaradását szolgálja. (Gondolom, A. J. szereptévesztése – ami féktelen gyűlölködésével „tüllihegi” a megrendelő szakmai elvárásait – a miatt is állhatott elő, mert az engem becsmérő több írását eddig szó nélkül hagytam.) A személyem lehet érdektelen, de földünk sorsa és mindannyiunk jövője a legkevésbé sem: nem írástudó az, aki az általa megismert igazságot nem tárja a közössége elé, hogy ezzel is segítse felszabadulását. Márpedig az igazságot – sem

Prof. TANKA ENDRE, az MTA doktora, habil. ny. egyetemi tanár, KRE ÁJK tantárgyfelelőse.

¹ Vélemény és válasz Tanka Endre: Történelmi alulnézet a magyar posztzocialista földviszonyok neoliberais diktátum szerinti átalakításáról című tanulmányáról (*Hitel*, 2013. június).

² Ld. a *Magyar Nemzet* 2012. X. 29.; XI. 19. és 2013. II. 22-ei számaiban írt cikkeimre adott válaszokat.

³ Arany János példaértékű bölcsességét a kései utódnak is érdemes megfontolniuk. „Ha egy úri löcsiszárral / Találkoztam s bevett sárral: / Nem pöröltem, - / Félreálltam, letöröltem.” *Epilógus*, 1877.)

⁴ A római regula is ezt tanítja: nec quid nimis: a túlzás mindenütt árt, pusztításba csaphat át.

az elvakult hatalom, sem a percemberkék és a tökmagjankók – nem temethetik el, mert az maga a fény, mely önmagát világítja meg.⁵ Másfelől, az Alvincz-jelenség talán tanulság arra nézve, hogy a megrendelést kiszolgálók – aljas eszközökben nem válogató – görcsös igyekezete az ellenfél leterítésére magában hordja az el nem kerülhető büntetést: noha nem tudják, minden szavuk a szolgálényüket és alantas indítékaikat lepeli le. Észre sem veszik, hogy önarcképet festenek, olyan portrét, amelynek visszataszító látványa nem szorul magyarázatra, mert pőrén tárul a néző elé. Végül, az A. J.-féle hitelrontás (amelyhez hasonlóan alávaló, durva acsarkodással a 40 éves tudományos kutatói pályámon aligha találkoztam) méltatlan a *Hitel* demokratikus szellemiségéhez, az egyenrangú, nyitott és a vitapartneret tisztelő eszmecserehez is. A. J. fenti írására tehát – ha kelleetlenül is – megjegyzéseket kell fűznöm.

ELMÉLETI ÉS EGYÉB VÁDAK

A. J. „válasz”-nak címzi a *Hitel*-ben közölt tanulmányomra szórt szennyét, holott őt soha nem szólítottam meg, nem kezdeményeztem vele párbeszédet. Szerény „királyi többesben” fogalmaz, és – bár olyan kandidátus, aki életében még egy könyvet sem írt – a tudomány főpapjának a palástjában tetszeleg. Úgy hiszi, ehhez joga van, mert részemről a „súlyos tévedések”, az „idejét múlt információk”, a „valótlan állítások”, a „sok pontatlanság” „kikényszerítették az opponencia műfaját”.⁶ Az a priori verdikt után – tudományos vénáját igazolandó – elméleti kioktatásomba kezd, hiszen – szerinte – a földviszonyok 1989 utáni mozgásfolyamatát nem ismerem, arról szóló elemzéseimet nem a valóságra, hanem „összeesküvés-elméletekre”, esetleg a „rózsadombi paktumra” alapítom.⁷ Majd – tudását nagylelkűen megosztva velem – felfedi, hogy a *neoliberális agrárpolitika* legfeljebb az én kényszerképzetem, mert az – sem nálunk, sem máshol – nem létezik, hiszen az „EU agrárpolitikája protekcionista”, csak az orosz földpolitika neoliberális. Az IMF és a Világbank próbálta ugyan az EU keleti térségét ez irányba terelni, de az ezt ösztönző agrárközgazdászok csak „szobapolitikusok”, így nincs hatásuk a reálfolyamatokra. Máshol A. J. a terhemre rója, hogy nincs tudományos fogalmi készletem,⁸ így pl. amikor az *elsajátítást* a részarány-tulajdonos helyzetére vetítem, „nyugodtan elmondhatjuk, hogy az egy totális, minden alapot nélkülöző demagógia”.

Lássuk a – néhány felvillantott rágalom után – az érem másik oldalát!

⁵ Ld. Spinosa evidencia-elméletét.

⁶ A. J. írása hemzseg a személyiségi jogaimon átgázoló becsmérésektől. Pl. a tanulmányom „doktriner, mértékadó szakmai körökben soha el nem fogadott”. Továbbá: „...semmilyen motiváltság sem jogosíthat fel senkit arra, hogy tudományos színben feltüntetve valótlan dolgokat írjon, és ez által dezinformáljon és megtéveszen.” „Publicisztikai szinten el nem fogadhatók a tévedéseim” stb.

⁷ A. J. szerint nézeteim „az összeesküvés-elmélet megalapozatlan talaján állnak”.

⁸ „...abban a kontextusban, amelybe a szerző a tőketulajdonost helyezi, valamint ahogyan azt értelmezi, közgazdasági és jogi értelemben egyaránt helytelen és egyben tudománytalan. Tőketulajdonos ugyanis nem csak gazdasági társaság/nagygazdaság, hanem bárki – így magánszemély is – lehet, ha tőkével rendelkezik. A szerző által alkalmazott homályos fogalomhasználat sokszor teszi eleve értelmezhetetlenné állításait.” (A. J. i. m.)

Mivel a hazai és a nemzetközi földviszonyoknak – közel négy évtizede elkötelezett – tudományos kutatója vagyok, kezdettől fogva az *alapfogalmak* tisztázására és rendszertani összefüggéseik feltárására törekszem. Így sikerült (több tudományág módszertanát ötvözve) olyan kategóriákhoz jutnom, amelyek a földviszonyok történeti és mai szerkezetmozgásában egyaránt (úgy a középkorban, mint napjainkban) bizonyított hitelességgel képezik le az intézményi valóságot, vagyis épp a gyakorlat igazolja az értéküket, a hasznos absztraháló minőségüket.⁹

Ezek közé tartozik a föld valós társadalom- és gazdaságszervező funkcióinak azonosítása, a polgári földreform ismérveinek tisztázása és a földtulajdon – mint háromdimenziós entitás – szerkezetének, tartalmának a feltárása. Az utóbbi a jogi tulajdon fogalmán túl figyelembe veszi a földnél a szociológiai és a közgazdasági tulajdon lényegét. (Ui. ha a földet termelőeszközként hasznosítják, a jogi tulajdon azt távolról sem fedi le, mert egyéb együttes feltételek döntik el, hogy a tulajdonosa azt képes-e művelni és az árutermelésbe vonni. Ezen túl lényeges, hogy a jogosult a termelés feltételeivel rendelkezék (ld. a szociológiai tulajdon), másrészt azt a közgazdaság mérceje szerint működtesse (ld. a „működő tulajdon” fogalmát). A „fogalomtárát” – mivel bármely elemzésem módszertani alapja – nemcsak a könyveimben szoktam egyértelműen meghatározni, hanem a fogalmi tisztázás igényét – az eltérő nézetek ütköztetésével – a szakirodalomban is sokszor szorgalmazom. Ezt tettem a polgári kormány földjogi rendezése előtt is.¹⁰ Mi több – a birtokpolitika fogalmát kivéve – *mind ezt és az elsajátítás pontos meghatározását A. J. a bírált tanulmányomban is olvashatta volna* a helyett, hogy – ostoba, még közhelyekkel sem alátámasztható rágalmaival – az „összesküvés-elmélet” lejárató kalodájába próbálna zárni. Ha A. J. az általam írt fogalmak alapján szembesült volna a hazai földreform 1989 utáni megtagadásával és ennek okaival, talán meggondolja, hogy a rájuk épült kutatásaim bizonyított eredményeit „ex katedra” kijelentéseknek címkézze.

A. J. – a valóságot tagadó – hamis vádjainak egyike, hogy a *részarány-földtulajdonos* helyzetét „homályos okfejtéssel”, „teljesen konfúz állítással” jellemzem.¹¹ Az alaptény, viszont az, hogy a 3,6 millió ha részarány-tulajdonú föld közel 2 millió magántulajdonosa 23 év óta is csak e *tulajdonosi kör és a földalap töredéke arányában kapta vissza a földtulajdonát természetben*, sőt még 2013-ban is 2 millió ha ilyen földnek a tulajdoni helyzete sincs tisztázva. E miatt a részarány-tulajdonos csak formális jogi tulajdonosnak tekinthető, mert földjét nem birtokolhatja, és arra nincs rendelkezési joga. Mivel a névleges földtulajdonára kizárt, hogy a „termelés feltételeivel rendelkezék” és azt „termelőeszközként működtesse”, sem szociológiai, sem közgazdasági tulajdonosnak nem minősülhet. Vele szemben a *valós tulajdonos a „tőketulajdonos”*, vagyis – a jogi értelemben nem földtulajdonos, nagyüzemi cégtulajdonos földhaszonbérelő –

⁹ Kiemelkedik ezek közül – M. Weber társadalmi cselekvések racionalitás tipológiáját alkalmazva – a birtokpolitika fogalmának és modelljeinek 2001-ben általam történt meghatározása, amit a hazai tudomány azóta is átvett. Ld. pl. Oláh János enciklopédiáját. (*Környezetgazdálkodás, IV. Erőforrásgazdálkodás*. Szarvas, 2006, 78–79.) A. J. számára viszont ez talán nem „mértékadó kör”, amelyhez – úgy tűnik – csak magát és megbízóit számítja.

¹⁰ Ld. Tanka E.: Kitérés esély a magyar birtokpolitika zsákutcájából. *Gazdálkodás*, 2010, 3. sz., 333–343.

¹¹ A. J. itt írja: „...miféle elsajátításra gondol a szerző, a munkáéra vagy pedig a munka termékére, vagy netalán a termőföldre? Az általa írottakról nyugodtan elmondhatjuk, hogy az egy totális, minden alapot nélkülöző demagógia” (i. m. 12).

aki birtokolja ezt a földet, árutermelésre fordítja, rendelkezik a termelőeszközként működtetése feltételeivel, így ő a föld „szociológiai és közgazdasági” fogalom szerinti tulajdonosa. Ezzel pedig a tulajdonműködtetés minden eredményének a – M. Weber-i értelemben vett – *elsajátítója* is. A *várományi jog* pedig azzal illeti őt meg, hogy – mint haszonbérlőnek – a telekkönyvi földtulajdonszerzésre még várakoznia kell az őt ebből kizáró törvényi tilalom 2014. V. 1. utáni megszűnéséig, viszont e jogakadályt elhárítja előle a törvényes elsőbbségi elővásárlási és elő-haszonbérleti joga. Úgy tűnik, A. J. ezt aligha fogta fel, mert az *elsajátítás* – bírált tanulmányomban is idézett – ismérveiről fogalma sincs: azt vagy nem ismeri, vagy – ami még lesújtóbb – meg sem érti, így annak tudása helyett egyszerűbb a vitapartneret mocskolnia a „minden alapot nélkülöző demagógia” címkéjével.¹²

A. J. áltudományos okításáról kár a szót vesztegetni.¹³ Viszont ki kell térnem rá, hogy mire alapozza földügyben a – rám ragasztani kívánt – „összeesküvés-elmélet”. A „rózsadombi paktum” kifejezést soha (semmilyen előadásomban) ki nem mondtam és sehol le nem írtam: tudományos kutató csak bizonyított anyaggal dolgozhat, míg az utóbbira – úgy tudom – még senki sem hozott hiteles bizonyítékot. (Ennek „rám kenése” A. J. hamis vádjának a torzszüleménye.) Viszont, ha a szóban levő tanulmányomat bárki a legszigorúbb kritika mérlegére állítja, meggyőződhet róla: annak minden ténymegállapítása és a belőlük levont következtetés kizárólag dokumentált,

¹² Ld. Az elsajátítás egy „kifelé zárt társadalmi kapcsolatot” jelenít meg. Ennek az a rendeltetése, hogy a „benne részt vevők számára biztosítsa a hasznos javaknak és lehetőségeknek a tartós, visszavonhatatlan, illetve örök-lődő jelleggel bizonyos egyénekhez kötését, vagyis monopolizálását” (Weber, M. 1987, 89), Weber szerint „»kifelé zárt« a társadalmi kapcsolat, amennyiben és amilyen mértékben értelmi tartalma vagy érvényes rendje kizárja, korlátozza, vagy feltételekhez köti a részvételt” (Weber, M. 1987, 68). A. J. számára – ha ismerné e kategóriát – nem lehetne kétséges, hogy mi az elsajátítás tárgya és tartalma, amelyekhez képest nyilvánvaló, hogy a föld hasznos jószágként monopolizálása a birtokhatalom jogosultjának milyen kiváltságokat biztosít. (Ennek belátása esetén fel sem tehetné a kérdést, hogy az elsajátítás tárgya mi: a munka, a munkatermék avagy a föld?)

¹³ A. J. egyedül áll azzal a nézetével, hogy a KKE országokban nincs neoliberais agrárpolitika, ill. az EU KAP ezt kizárja az agrárprotekciónizmussal. Ez az állítás olyan badarság, ami A. J. tudatlanságát leplezi le: nyilván nem tud az e tárgyú – e politikát bíráló – bőséges nemzetközi és hazai szakirodalomról. Ha viszont ezzel engem kíván megcáfolni, legalább illene megismernie, hogy – több könyvemben – milyen vonulatait mutattam be a neoliberais föld- és agrárpolitika elméletének és élő gyakorlatának. (Ld. pl. T. E.: *Magyar birtokpolitika az Európai Egyesült Államokban*. Bp., 2004, Alterra K., II. fejelet. A neoliberais birtokpolitika elmélete és gyakorlata, 41–60). Kiemelkedik ebből F. Hayek: The Road to Serfdom (Út a szolgáshoz) c. művében összegzett neoliberais földpiactannak a bemutatása és ennek világbanki adaptálása térségünkre.

E kérdésben irányadó (az általam többször hivatkozott) J. Stiglitz (egykori világbanki elnökhelyettes és Nobel-díjas közgazdász) megvilágosodást hozó munkássága. (Ld. pl. a Globalization and its Discontents – A globalizáció és visszasságai – c. könyvet [2002, Columbia Press], amely magyarul is megjelent [2003, Napvilág K.]) Az utóbbi szerző azt is feltárja, hogy – az általa leleplezett és meggyőzően cáfolt neoliberais doktrína – nem rekedt a „tankönyv-közgazdászok” kelléktárában, hanem 1989 után épp a KKE országokat választották kísérleti terepül a „sokkterápia” alkalmazására és a – liberalizáció, privatizáció, dereguláció „szentháromságával” a pénzgymatosításnak alávettelt leigázásukra. (Ld. pl. hogy Jeffrey Sacks-ot a szerző „neobolseviknak” nevezi, botrányos kelet-európai szereplése pedig (a piacgazdaság kialakítása helyett az anarchia kirobantásával) egyértelmű a bolsevizmus reinkarnációjával.

Egy másik monográfiámból A. J. a KAP hat évtizedes agrár- és földpolitikájának a – hiteles, tudományos igényű – elemzését ismerhette volna meg. (Ld. Az EU közös birtokpolitikája ma és a jövő évtizedében. Bp., 2007, Barankovics K., 127–416.) A kiadó ezt eleve az országgyűlési képviselők ismeretforrásául szánta, így a könyv 400 példányát küldte meg nekünk. A. J. szerint persze ez sem „mértékadó kör”, amely – ha nem is a megállapításaim helytállóságát, de legalább – a szakmai hitelemet erősítené.

intézményi bizonyítékokon nyugszik.¹⁴ Itt bukkan elő *A. J. rendkívüli rosszhiszeműsége, mert a legjobb (nem vitatható) tudomása ellenére állít azzal merőben ellentétes tényeket.¹⁵*

AZ „ÖRDÖG A RÉSZLETEKBEN”

Hogy az 1989 utáni földviszonyaink szerkezetmozgását feltáró, bizonyított kutatási eredményeimet és a polgári kormány három évi földjogi rendezését bíráló elemzésemet – megrendelőinek utasítására – lejárassa, A. J. tücsköt-bogarat összehord. Sárdobálási kényszere mondandójának még a formális rendszerezésétől is eltekint, ezért logikai bakugrásait nem érdemes szerkezeti és funkcionális ismérvek szerint csoportosítani. Legegyszerűbb, ha megállapításaira – azok mechanikus sorrendjében – néhány észrevételt teszlek.

a. A. J. egyik döntő érve, hogy a – kormány által hét hónapon át „lebegtetett” – földforgalmi törvényjavaslat (T/ 7979. sz. – Fftv) utóbb lényegesen megváltozott, amiről nem tudhatok, így a kritikámnak tárgyi alapja sincs.¹⁶ Ez neveltséges kibúvó annak elhárítására, hogy az Fftv-t bárki is bírálja. Az eredeti tervezet ui. 2013. V. 22-ig hatályban volt, mert az Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottsága csak akkor döntött a módosított tervezet előterjesztéséről. Másrészt, az Fftv rendezőelve és lényegi tartalma mit sem változott, sőt a nagyüzem és a külföldi tőke kiváltságait még inkább erősíti. (Erre még kitérek.) Ettől függetlenül, bárkinek joga van véleményt nyilvání-

¹⁴ Ld. a tanulmányom idevágó lábjegyzetét. A földreformot kizáró célrendszer bizonyítékai közül kiemelkedik az EB által az 1995. decemberi madridi csúcstalálkozóra készített *Mezőgazdasági Stratégiai Tanulmány*, amely az új tagjelölteknek „javasolja” – a privatizáció befejeztével – „a jogi személy általi tulajdonlás és a külföldi befektetés engedélyezését”. A *Világbank* 1999. IV. 26-ai forгатókönyve Magyarország uniós tagsága feltételeként – többek közt – előírta, hogy „földtulajdonjogot kell biztosítani a jogi személyek (a vállalkozások és társaságaik) részére; – meg kell szüntetni a földtulajdonszerzés birtokmaximumát; – a termőföld tulajdonjogának megszerzését biztosítani kell a külföldiek részére” (Csáki-Fock 1999, 54–55). Végül az EB ugyanezen évben készült, de csak később, szűk szakmai körben kiszivárgott uniós agrárjövőképe Kelet-Európának (a csatlakozó Tizeknek) – szakosodás és ésszerű munkamegosztás címén – *nagybirtokrendszert* tervezett, amely intézményi biztosítéka a tőkés járadékkelvonó szerkezet működtetésének, a tartósan egyenlőtlen csereviszony – magyarán a kizsákmányolás – fenntartásának. (Ld. The Future’s Project, 1999 és Tanka 2007, 239–243.)

¹⁵ A földprivatizáció tudományos elemzését ui. – már 1994-ben (Tanka 1994, 28–38.) – abban a tudományos intézetben végeztem el (AKI), amely az FVM háttérintézete volt, és ahol A. J. is dolgozott. Így nagyon jól tudja: ebből a kutató műhelyből csak olyan tanulmány kerülhetett ki, amely eleget tett a – leghigorúbb – szakmai mércének, mondhatni, cenzúrájának. (Még a felhasznált adatok is számos szűrőn mentek át ahhoz, hogy a hitelességükhöz kétség se férjen, és a – viták, egyeztetések alapján elfogadott – kutatási végeredmék azokra hivatkozhatson.) Az általam végzett klaszteranalízis feltárta: a kárpótlásra jogosultak 85%-a nem jutott földhöz, vagyis működő tulajdonhoz, hanem a 2,2 millió ha kárpótlási földalap új tulajdonosai ilyen arányban a hatalmi elit spekulánsai lettek. Később ugyanazt az eredményt az MTA keretében folytatott kutatás (Szűcs L.–Csendes B.–Pálovics B.-né: Földbirtok-politika. A földtulajdon fejlesztésének főbb irányai. Bp., 1997, MTA-AKII) és az ÁSZ vizsgálata is megerősítette (ÁSZ jelentés a kárpótlási törvények végrehajtása – különös tekintettel a kárpótlási jegyek felhasználására – c. helyzet feltárásáról. Bp., 1998, 606). Mi több, a földprivatizációról szóló két tanulmányomat – egyiket a „Kisiklott földreform” címmel – az Országgyűlés INFO-Társadalom-tudomány c. folyóirata is közölte.

Ennyit a földprivatizációt érintő „összeesküvés-elméletemről”.

¹⁶ A. J. szerint, „mivel T. E. tanulmánya alapvetően egy korábbi törvénytervezet figyelembevételével készült, vizsgálati tárgyának valótlan volta szükségképpen eredményezi, hogy az abból levont következtetések, megjegyzések, vélemények is szinte minden esetben törvénytörően nélkülöznek mindenféle tényszerű alapot”.

tani az eredeti tervezetről, sőt – ha már elmaradt a valós társadalmi és szakmai ví-tája – ez kívánatos is, mert hiányt pótol.¹⁷

b. A. J. lejáratazi technikájának egyik kedvenc – áltudományos – eszköze a *statisztika*, amellyel – úgy véli – legkönnyebb vitapartnerét lebunkóznia. (Pl. szerinte 2003. évi elavult adatokra építtek, más hivatkozásaim pontatlanok, tévesek stb.) Ha A. J. tudós kutató volna – nem pedig a megrendelőt szolgáló hamis címkék botcsinálta, kontár iparososa –, úgy régóta tudná: a statisztika önmagában a társadalomtudományok számára sosem lehet perdöntő, hanem csak egyik segédeszköz, amelyet a kutató csak nagyon óvatosan használhat, mert a hatóköre korlátozott és a valószínűség-tartománya könnyen manipulálható. (Relevancia, szignifikáns minőség.)¹⁸ Amint a csahos nyoműző sokszor tévútra fut, A. J. is hibát vétett, amikor – mohó és vakbuzgó „megsemmisítésem” végett – rögtön „lecsapott” a GSZÖ általam használt 2003. évi és a KSH 2006. évi adataira mint rég elavult statisztikára. Ha *egyáltalán* megnézi, miről van itt szó, nem kezdi „marcangolni” ezt a gumicsontot, mert ez csak az elvakultságát bizonyítja: (képzavarral élve) árnyéokra vetődött. A mikrocenzus ui. – egy húszéves folyamatban – arra vet fényt, hogy a *kárpótlás az 1,8 milliót elérő magángazdák 80 százalékának nem adott több földet (az 1 ha és 1,5 ha tulajdoni juttatással), mint amit 1989 előtt háztáji és illetményföld címén művelhettek*. Tanulmányom külön hangsúlyozta: a 2011. előtti statisztika csak a folyamatelemzés kiegészítője, viszont a *mai birtokszerkezetet* a „legfrissebb” elérhető adatok alapján vizsgálom.¹⁹ A. J.-nak e téren nincs mit számon kérnie tőlem: ismerve a „hitelrontók” eszközeit, évtizedek óta – csaknem kínos pontossággal – ügyelek rá, hogy megbízható statisztikával dolgozzak.

c. A. J. a terhemre rója: „...rossz és demagóg a *szocialista időkből ismert*, a T. E. által felhozott hivatkozás is, amely szerint *'a föld azé legyen, aki megműveli'*.” Ez újabb önleplezés A. J. tudatlanságáról. Az idézett jelszó ui. nem a bolsevizmusé – az csak eltulajdonította –, hanem nálunk a XIX. századvég szegényparaszti mozgalma tűzte először zászlajára, később Európa-szerre a polgári demokratikus földreformok követelése lett. A. J. próbálja demagógiává silányítani arról szóló elemzésemet is, amely a paraszt-

¹⁷ Az alaptervezet hiteles elemzése önmagában is tanulságos, mert felfedi a valós jogalkotói szándékot és végrehajtási jogtechnikáit. A. J. legszívesebben elásná mindkét tervezetet, hogy arról senkinek ne lehessen véleménye. Ez lenne a jogállami demokrácia?

¹⁸ Pl. a KSH 2002. évi adatai és az uniós országjelentés (EC – DGA, Country Report on Hungary, July 2002, 3a tábl, 7) adatai „eltüntettk” a hazai nagybirtokot. Ui. e szerint a magángazdaságok átlagmérete 4 ha, a gazdasági szervezeteké 311,9 ha, így az átlagos üzemméret 6,7 ha. Ezt az üzemsoros elemzés kiiktatása tette lehetővé: mellőzték, hogy a száz és ezer hektáron felüli üzemméret mellett az egyes üzemtípusok milyen nagyságú földlekötéssel gazdálkodnak. Így lehetett „bizonyítani”, hogy a magyar átlagos üzemméretnél csak az olasz és a görög kisebb, viszont a további 13 tagállamban e kategória a miénknél jóval magasabb. Ezért nálunk nincs nagyüzem, sőt gazdaságaink átlagmérete a legtöbb uniós államénak nagyságrendekkel alatta marad.

A KSH 2006. V. 31-ei felmérése óta pedig egy újabb, kötelező kategória a „gazdaságra nem azonosítható terület” fogalma, amely a nem mezőgazdasági hasznosítású területet is tartalmazza. (Ez nemcsak erdő, nádas, halastó, hanem a művelésből kivett terület is lehet.) E terület 2006-ban összesen a földalap 28,5%-át adta. Azt viszont már homály fedí: ez az 1408,8 ezer ha „gazdaságra nem azonosítható” termőföld hogyan oszlik meg a nagyüzemek és a magángazdaságok között. Vagyis a statisztikai felvétel módszertana ahelyett, hogy legalább az alaptényekről hiteles eligazítást adna, még inkább elrejtí a földhasználat valós birtokszerkezetét. Talán nem pusztá cinizmus a Churchill nevéhez kötött anekdota: „Csak annak a statisztikának hiszek, amelyet én magam hamisítottam.”

¹⁹ (Ld. a tanulmányban) az adatok forrása: Országos igazgatási határos fekvésenkénti és összevont főösszesítők 2011. január 1. FVM FÖMI, 2011.

ság – mint történelmi osztály – felszámolását összeköti a földprivatizációval. Szerinte az utóbbinak ehhez semmi köze, mert „a parasztság megsemmisítése a magyar *mezőgazdaság kollektivizálásával* következett be”. E vélekedés egyrészt figyelmen kívül hagyja a parasztság felszámolásának 100 éves folyamatát (amelyre külön utaltam), másrészt azt a – nem cáfolható – tény, hogy ennek „sikeréhez” az 1989 utáni hazai agrárpolitika milyen „eredményekkel” járult hozzá.²⁰

d. A. J. *földprivatizációról* tett kijelentései a bizonyított, intézményi valóságot tagadják. Így már a kiindulópontja alaptalan, mi szerint a „rendszer váltás objektív okai” zárták ki a polgári földreformot.²¹ Tévesen véli, hogy a kárpótlásra jogosultak javára a kárpótlási jegy (vagyis a *forgalomképes értékpapír technikája*) „jelentette értékben a legkedvezőbb megoldást”, amit az is „mutat, hogy ma Magyarországon hozzávetőlegesen 1,8 millió olyan földtulajdonos van, aki bérbe adta a termőföldjét, összességében mintegy 3 millió hektárt”. A kárpótlási jegy a kárpótlásra jogosultak kismémmizését, másfelől az azt megszerző földspekulánsok eredeti tőkefelhalmozását szolgálta: a jogosult többnyire még a jegy névértékéhez sem jutott (ami az eladott föld piaci árához még jelképesen sem közelített), míg a jegybirtokos korlátlan mértékben és jelképes áron szerzett földtulajdont.²² A. J. azzal sem hajlandó szembesülni, hogy az 1,8 millió bérbeadó részaránytulajdonos, akit az állam mindmáig gátol – az őt alkotmányosan megillető – földtulajdonosa birtokba vételében, így *gazdasági* kényszerből adja a nagyüzemnek bérbe a földjét, mert arra nézve más tulajdonosi rendelkezéssel nem élhet.

e. A. J. – a megrendelő utasítását híven követve – hevesen kardot ránt tanulmányom azon állítása ellen is, amely feltárja, hogy a *hatályos földjogi rendezés* az uniós jogalanyok (valójában a nemzetek feletti tőkeerő) javára a *kötelező nemzeti elbánáson túlmutató, nem indokolt kedvezményeket ad*. De ennek cáfolata – még jogásztól is – embert kívánó feladat, laikus pedig (mint A. J. is) erre aligha vállalkozhat. Pl. miképp lehetne tagadni, hogy a Földtörvény (1994: LV. tv. – Ftv) a – Csatlakozási Szerződés szerint *csak az uniós önfoglalkoztató gazdának* járó – kivételes földtulajdonszerzés jogcímét áttörte, és a szerzőképeséget megadta az *uniós egyéni cégnek* is, amivel viszont *elismerte az uniós jogi személyeket 2004. V. 1-jétől megillető földtulajdonszerzést*.²³ Másrészt, az Ftv rejtett jogintézménye mindmáig – a normaszöveg „álrendeltetésével” szemben

²⁰ Ld. a tanulmányom 15. sz. lábjegyzetét. E szerint „társadalmunk „paraszttalanítása” nem 1989-ben kezdődött, hiszen 1900–2000 közt a mezőgazdasági foglalkoztatottak aránya 61%-ról 6%-ra csökkent. Csak 1988–1993 közt az 1 millió 80 ezer főfoglalkozású dolgozóból – egyidejű állás- és vagyonvesztésük miatt – 730 ezren kényszerültek az ágazat elhagyására, és váltak munkanélkülivé.”

²¹ Fel sem teszi a kérdést: tényleg kizáró, objektív okok idézték-e elő, hogy a volt KGST országok mindegyike *természetben visszaadta a földjét* annak az egykori földművesnek, akitől a pártállam azt jogtalanul elvette, és csak *egyedül nálunk tagadta meg az állam a föld természetben visszaadását*, ami helyett névleges, részleges, jelképes kártalanítást alkalmazott. Olyan értékpapír beiktatásával (kárpótlási jegy), amellyel a kárpótlásra nem jogosult hatalmi elit (az összes szereplő 85%-a) szerzett e címen tehermentes földtulajdont.

²² Egy hektár nem erdőföld – az AK értéke függvényében – 10–20 eFt, míg az erdő 40–80 eFt áron lett a vevőé.

²³ Az *egyéni cég* ui. – ha tulajdonosa így dönt – bármikor átalakulhat egyszemélyes RT-vé vagy KFT-vé, tehát jogi személy társasággá, bármely nagyságú részvény vagy törzstőke bevonásával. Csak ez a „kiskapu” önmagában lerontotta az Ftv 7. §-ban írt külföldi és jogi személyek földtulajdonszerzésének a tilalmát, egyben áttörte a CsSz biztosította 3–7–10 évi földmoratóriumot, mert – azok ellenére – a külföldi jogi személy is szerzőképeséget nyert. Hogy a jogi tilalom intézményes megkerülése nem csak elvi esély lett, azt bizonyítja a KSH adatfelvétele is: néhány év múlva a külterület 24 százalékában mutatták ki a jogi személyek földtulajdonát, amelyben – nem ismert arányban – az uniós cégtulajdon is megjelent.

– azt szolgálja, hogy a *jog a külföldi tőkeberuházó javára a forgalomképtelen (nem megvehető) külterületi termőföldet korlátlanul forgalomképes (még a szerzés mértékében sem korlátozott) ingatlaná minősítse*, és e címen adja a tulajdonába. Ez az önkormányzat földtulajdona, amelyet közérdekből a helyi települési közösség közcélú földhasználatának a biztosítására kellene fordítani el nem idegeníthető törzsvagyontként. Valójában viszont ez – az ország „tőkevonzó képességének” erősítése címén – egyik technikai eszköze a multi- és transznacionális tőke hazai földtulajdonszerzésének.²⁴ A. J. nemcsak e tényekkel nem hajlandó szembesülni, de még azt is elhallgatja, hogy – az általa megsemmisíteni kívánt – *tanulmányom konkrét felsorolást ad az Ftv – a nemzeti elbánáson túlmutató – nemzetközi kíváltságot biztosító, egyes intézményeiről.*²⁵ Állításom pusztá tagadása helyett annak tartalmát kellett volna, hogy A. J. cáfolni próbálja, de ezt meg sem kísérelte.

f. Nehéz eldönteni, hogy csak szánalmas vagy inkább mulatságos-e, ahogyan A. J. – a törvényelőkészítő fensőbbiségével, valójában felfuvalkodott, tudálékos nagyképűséggel – a *jogról kíván kioktatni*, amihez végképp semmi köze nincs. (Hja, a hitelrontó élete sem könnyű, nem dönthet a megrendelő szerezésszerűsítéséről. Ő – aki még „jogipari segéd munkás” sem lett – kénytelen „móresre tanítani” egy jogászprofesszort, aki az MTA állam- és jogtudományi doktora.) Néhány gyöngyszem e gyűjteményből. A. J. „tévesnek és rosszhiszeműnek” nevezi az *Alaptörvényt* (Atv) érintő állításomat arra nézve, hogy az „a földnek mint nemzeti vagyontárgynak kisebb védelmet nyújt, mint a korábbi szabályozás”. Szerinte ezt fogalmilag kizárja, hogy míg az Ftv csak „feles törvény”, az Fftv sarkalatos törvény lesz, amin csak a parlament 2/3 arányú szavazati döntése változtathat. E szerint mit sem tesz, hogy az Atv és az egyéb jogszabályok *mit tartalmaznak*, mert a legmagasabb alkotmányos védelmet már önmagában szavatolja a törvény „sarkalatos” minősége. E páratlan jogi leleményt A. J.-nak előbb az Alkotmánybírósággal kellene elfogadtatnia, mielőtt azt közkinccsé teszi, és a „tudatlan” közvéleménynek hirdeti, lejárta ilyen badarsággal a törvényelőkészítőt is. Az Atv-t érintő jogi bírálatom tömör lényege: ez *megtagadja a föld nemzeti vagyon minőségét* (arról „nemzeti örökségként” szól, amely a védelmi igényt tekintve csak ideológia), e miatt pedig mind az állami földtulajdon, mind az önkormányzati föld- és ingatlanulajdon (mint nemzeti vagyon) az erről szóló sarkalatos törvény szerint (2011: CXCVI. tv.) *forgalomképes üzleti vagyonnak* minősül, tehát rendeltetése a tőkeigények kielégítése.

²⁴ Ld. az ismert gyakorlatot: az önkormányzat – a kívánt mértékben – megveszi a külterületi termőföldet, amit belterületbe von, ingatlaná minősíti, és a *tőkeberuházó tulajdonába adja*. (Pl. kecskeméti Mercedes, győri Audi stb. Az „ingatlanfejlesztés” közcélnak álcázott ilyen gyakorlata – a földvédelem feladásával, földjeink külföldiek javára átjársásával – a legjobb, sőt a természetvédelmi földjeinket sem kíméli.) Miért nem lehet az ilyen földet a beruházónak *csak haszonbérletbe* adni?

²⁵ Ld. a néhány címszót az alapvető intézményekről: == a Csatlakozási Szerződés (CsSz) *súlyosítási tilalma* kizárja, hogy a hazai jog uniós tagságunktól fogva a külföldi és a jogi személy földtulajdon-szerzési feltételeit szigorítsa; == az Ftv – a CsSz kivételes jogcímét lerontva és az uniós gazda szerzőképességét önkényesen kiterjesztve – a 3 éve Magyarországon gazdálkodás címén az *uniós jogi személynek* is földtulajdon-szerzést biztosít azzal, hogy az egyéni céget is e kivételes jogszerzés jogával ruházta fel; == a *tanya* ingatlaná minősítése s ezzel reá nézve a termőföld-forgalom korlátainak kizárása szavatolja bármely külföldi és hazai tőketulajdonos számára a külterület – akár legértékesebb – lakóhelyének, egyben mezőgazdasági üzemének tetszőleges számú felvásárlását; == az Ftv semmisségi okainak 2007-től való kiiktatása az 1994. VI. 27. óta kötött *„szubszerződések”* (tehát a jogellenes földszerződések) jogosultjainak zöld utat ad tulajdonjoguk telekkönyvi bejegyzéséhez; == az Ftv által 2008-ban bevezetett *„termőföldcsere”* – bizonyítottan – a külföldi tőkebefektető termőföld-igényeit elégtette ki.

A közérdeket az szolgálná, ha a közvagyon mindkét fajtája (kincstári, ill. önkormányzati törzsvagyonként) *forgalomképtelen* volna, ami csak közcélra és csak földhasználat juttatásával hasznosítható.²⁶

Még inkább elképesztő az a – már nem minősíthető – bornírtság, amellyel A. J. számomra (és az olvasónak) a hazai szabad földpiacnyitás kényszerének az *uniós jogalapját és annak jogértelmezését* kívánja „magyarázni”.²⁷ Ami pedig azt a szánalmas erőlködést illeti, amellyel A. J. tagadni szeretné, hogy az *uniós jog nem ismer kétféle, gyökeresen eltérő jogalapot* az EU-15, másfelől az EU-12 tagállamait megillető önrendelkezésre az államterületüket alkotó föld tulajdonára és használatára, ezzel nemcsak alulmúlja önmagát, hanem – megszegyenítő kiütéssel – végleg kikerül a „vita-ringből”, ami egyébként is csak az európai közjogászoknak fenntartott küzdőtér. Ha A. J. e kérdéskörnek *legalább a megismerésére* vállalkozott volna (ami még távolról sem avathatja őt vitapartnerre, de minimális elvárás, ha így kíván fellépni), úgy előbb gondosan tanulmányoznia kellett volna az e tárgyú szakirodalmat és főként, a támadott vitapartnerre álláspontját.²⁸ Súlyosan téved, ha azt hiszi: elég a rám szórt, dilettáns mocskolódás az uniós „kettős jogalap” elhallgattatására. Ez ui. olyan élő valóság, amely – a jogirodalomban is – ma már *nem cáfolható jogi alaptény*.²⁹ Erről állítja A. J., hogy az EUMSZ 295. (helyesen: 345.) *cikke „semmilyen gyakorlati jelentőséggel nem bír”*. (Higgyünk neki? Ő már csak tudja.) Az ennek ellenkezőjét – hazája földtulajdoni jogállásának bemutatásával – részletesen bizonyító brit jogtudós (aki mindezt a magyar parlamentben, tudományos konferencián adta elő) nyilván az „összeesküvés-elmélet” egyik galád ügynöke, akit el kell hallgattatni.

²⁶ Ld. Tanka E.: A föld közfunkcióinak alkotmányvédelmi igénye és az oltalom hazai megvalósulása (in *Állam és Közösség – Válogatott közjogi tanulmányok Magyarország Alaptörvénye tiszteletére*. Bp., 2012, KRE ÁJK, 148–166).

²⁷ Így – axiómaként – kijelenti: „A földdel kapcsolatos bármimemű korlátozás megengedhető, ha arányosan és szükséges mértékben társadalmi közérdeket érvényesít. Ehhez a nemzeti elbánásnak nincs köze.” Ez merő ostobaság és félrevezetés. Szegény A. J. – hiszen nem jogász – honnan is tudná: amit rosszul idéz, az az EUMSZ 63. cikke szerinti szabad földforgalom fogalmát értelmező **EB állásfoglalásnak csak egyik feltétele a 6 konjunktív feltétel közül**, amelyek együttesen lehetővé teszik a tőkének minősített föld korlátlan forgalmába való közhatalmi beavatkozást.

Mi több, az Fftv által választott, hazai szabályozás rendezőelvénél **ez a kiemelt feltétel fogalmilag elesik**, mert a jogalkotó csak akkor hivatkozhatna a közérdek (arányosságot és szükségességet betartó) érvényesítésére, **ha a korlátozás** – az adott esetben az egyes földpiaci szereplők számára eltérő mértékű földtulajdonszerzés engedése – **nem volna hátrányosan megkülönböztető**. A tőke (avagy a szabad földforgalom) kivételes korlátozásának ui. **előfeltétele, hogy nem lehet diszkriminatív**. (Ld. az EB iránymutatásból: „a tőke szabad áramlását érintően **tiltott minden**, mind a diszkriminatív, mind a nem diszkriminatív korlátozás. Azok a **nem diszkriminatív intézkedések**, amelyek a beáramló tőkemozgást korlátozzák, megengedettek, feltéve, hogy olyan objektív és állandó feltételeken alapulnak, amelyeket közzétettek és a közérdek érdekében kötelező elvárásokat támasztanak alá. Minden esetben, tiszteletben kell tartani az arányosság elvét stb. (EB 97/C/220/06. sz.)

²⁸ Ld. Tanka E.: Az uniós tagállam területét alkotó föld tulajdonára és használatára érvényes közhatalmi szabályozás közösségi jogalapja (*Európai Jog*, 10. évf., 5. sz. 2010. szept., 27–33).

²⁹ Így a brit jogtudomány is hangsúlyozza: az Egyesült Királyság az EU tagjaként azért tarthatja fenn történelmi közjogát, a Korona-tulajdont (amely bárki földmagántulajdonát kizárja, tehát a külföldiekét is), mert **az EUSZ 295. (mai számozása szerint 345.) cikke kizárja, hogy az EU a brit földtulajdon alakításába beavatkozzék**. Banakas brit jogtudós okfejtése arra is kitér, hogy ilyen joggal az EU-12 tagjai (így Magyarország is) azért nem rendelkeznek, mert **az EUMSZ 63. cikke iránnyadó rájuk, ami a földet is tőkének tekinti**. (Ld. Stathis Banakas: A korona és a tulajdonvédelem Angliában in *Történelmi tradíciók és az új Alkotmány*. Tanulmánykötet. Bp., 2011, Országgyűlés Alkotmányügyi, igazságügyi és ügyrendi bizottsága, 132–146.)

A. J. „hitelrontó küldetéstudata” olyan önteltséggé fajul, hogy még a brit földviszonyokat is alárendeli zavaros téveszméinek, és tudunkra hozza: „...az EU alapelveinek megfelelően bárki az ott megszerezhető *estate in fee simple* jogosultjává válthat”. Szerencséje, hogy ezt (hallomás alapján?) csak odavetette a cikkében, a nélkül, hogy akár az információ tartalmát, akár forrását közölni tudná. Különben rögtön kiderülne: az üres nagyképuség az állításának épp az *ellenkezőjét bizonyítja*. Ui. ez az intézmény is azt igazolja – S. Banakas jogtudós magyarázatával azonosan –, hogy a hűbéri földhasználat élő jogelve alapján (doctrine of tenure) az *angol Koronával szemben senkinek sem lehet* földtulajdona, hanem csak (rugalmas) földhasználati jogcíme.

MELLŐZÖTT MEGJEGYZÉSEK

Bár A. J. csaknem minden kijelentését, mondatát „helyére kellene tenni”, erről, sőt a viszonylagos teljességről is le kell mondanom. Tárgyi súlyuk miatt csak két dologra térek ki. A. J. azzal is vádol, hogy az üzemszabályozást tekintve nem létező elképzelésről írok, így semmi alapja nincs az előre vetített jogi kritikámnak. Ez nem igaz, mert a *rendezőelvet* itt épp egy illetékes „szívárogtatta ki”.³⁰ Máshol alaptalannak mondja állításomat, amely a nagyüzemi földhasználatot erősítő *gazdasági szabályozókról* és az életképes üzemfoglalom kis- és középüzemek támogatását kizáró hatásáról szól. A. J. látszólag szakmai érve itt sem egyebé a „sárdobálásnál”.³¹

A FÖLDFORGALMI TÖRVÉNY³²

Csak külön tanulmány elemezhetné A. J. vakbuzgó, de ügyetlen somfordálását, léptenyomon kínos botlásait, amelyek alkalmatlanok a „mundér becsületének védelmére”: mindhiába próbálják bizonygatni az Fftv céljainak a teljesülését, mert azt maga a törvény

³⁰ Ld. Kurucz Mihály 2012: Gondolatok egy üzemszabályozási törvény indoklásáról (*Gazdálkodás*, 56. évf., 2. sz., 118–136). Mivel a szerző neve alatt adta ki a VM az Fftv vitaanyagát, és ő az egyik előkészítője az Útv tervezetének, így hitelesnek tekinthető az általa közzétett koncepció az Útv rendezőelveiről.

³¹ A kvótarend és a GOFR (a szántóföldi gabona-, olaj-, fehérje- és rostnövények termesztéséhez kötött) területalapú agrártámogatás talán nem „gazdasági szabályozó”, melynek hasznélvezője a nagyüzemi tőketulajdon? (Ld. Szanyi Tibor több év előtti, elhíresült adatközlését, mely szerint a KAP-támogatások közel száz agrár-cégnek – köztük a multi óriáscégeknek – jutnak.) Az életképes üzemméret s a hozzá fűződő beruházás- és fejlesztési támogatás kérdésében, pedig A. J. a fenntartásait tévesen címzi nekem. Ui. Kiss Judit – az MTA Világgazdasági Kutató Intézet kutatója – az, aki már uniós csatlakozásunk előtt 1 évvel bizonyította: már a 2 EME szerint számított méretküszöb kizárja, hogy a magángazdaságok 91%-a alanyi jogon uniós támogatáshoz jusson. Ezt – sem az akkori műhelyvitákban, sem azóta – senki nem vitatta és meg nem cáfolta. Azzal pedig, hogy a hazai rendezés a 2 EME kategóriát 4 EME nagyságra növelte, a gazdák támogatásból kizárását csak fokozta, hiszen a korábbi hozzáadott értéknek a kétszeresét kell bizonyítaniuk a támogatásra való jogosultsághoz. (Ld. a forrásra Kiss Judit: Agrárszabályozási kilátásaink Koppenhága után. I–II. rész. Bp., 2003, MTA Vil. gazd. Kut. Int. *Vélemények, Kommentárok, Információk*. 49. és 50. sz., II. 7., II. 9., 1-2.)

³² Mire ez az írás megjelenik, már érvénybe (nem hatályba!) lép – elfogadásra kerül – a földforgalmi törvény (Fftv). A végső változatra ld. Magyarország Kormánya, T/7979/260. sz. egységes javaslat a mező- és erdőgazdálkodási földek forgalmáról szóló T/7979. sz. törvényjavaslat zárószavazásához. 2013. V. 6. Csaknem bizonyos, hogy ez a normaszöveg lesz maga a törvény, ha mégis módosul a szavazásnál, az a lényegét semmiképp nem érintheti. Ezért itt is irányadónak tekinthetem.

jogintézményei merőben tagadják.³³ A. J. „gyöngyszemeinek” összegyűjtése helyett – amit írásom terjedelmi korlátja sem enged – jóval fontosabb az Fftv intézményi lényegének a felvázolása. Ez azt is bizonyítja, hogy az Fftv a korábbi tervezethez képest minőségi többlet a tőkehatalom kiszolgáltatásában, a nagybirtokrendszer földtulajdoni monopóliummal és földhasználati kiváltságokkal erősítésében.

a. Az Fftv normaszövegének kimunkálásában nemcsak a civilek, hanem még az ellenzéki képviselők sem vehettek részt. Ezt olyan „jogi trükk” biztosította, hogy – a korábbi tervezet, Hárszabály szerint, kötelező visszavonása helyett – az új változatot a parlament Mezőgazdasági Bizottsága terjesztette elő módosítás címén. Így nem kellett az Fftv általános vitáját újra megnyitni, és az előterjesztő – a 204 módosító indítvány érdemi egyeztetését elutasítva – arra hivatkozhatott, hogy azokkal is számolt az új tervezetnél.

b. Az Fftv – mivel egyetlen előírása sem visszamenő hatályú – fenntartja a mai torz birtokszerkezetet, megszilárdítja a nagybirtokrendszer nyomasztó túlsúlyát. Ez – a Világbank szakértőjének számítása szerint – az összes gazdaság 8%-át kitevő nagyüzemekkel a hazai földalap 90%-át uralja. A földtulajdonszerzés és a földhasználat új kiváltságai a nagyüzem cégtulajdonosait az eddig bérelt föld tulajdonához juttatják, és lehetővé teszik az üzemi földterület további növelését.

c. Az Fftv bevezeti a tagállami állampolgárok és az EU területén székhellyel rendelkező cégek tulajdonosainak a földtulajdonszerzését azonos feltételekkel, mint amelyek a hazai gazdákra és a gazdálkodó szervezetekre irányadók. Az új alapítású uniós cég tulajdonosa külön kiváltságot élvez azzal, hogy míg a belföldi cégnél előírás a mezőgazdasági alaptevékenység legalább három évi gyakorlása, ez a követelmény az új uniós cégnél elesik, sőt, a cégvezető pályakezdő gazdálkodónak minősül, így a tulajdonszerzéshez nem kell teljesítenie az üzemvezetés szakmai és egyéb feltételeit sem.

d. A megszerzett földtulajdonnál a földhasználat átengedési tilalmát az Fftv két jogcímen is feloldja a nagyüzemi integrátor javára. Ez nem áll fenn, ha a tulajdonos vagy a közeli hozzátartozó földtulajdonos a föld használatát mezőgazdasági termelőszervezetnek vagy vetőmagtermeléshez szükséges terület biztosítására engedi át (13. § /2/).

e. Az Fftv az állam szerzőképességét a részaránytulajdon térmértékénél jogfosztó módon korlátozza, és ezzel útját állja, hogy a 2 millió ha részarány-tulajdonú földre az állam élhessen az elővásárlási jogával. Ezzel elesik annak esélye, hogy e földalapot ne a nagybirtok vegye tulajdonába, hanem annak – legalább jelentős hányada – a közvagyonot gyarapítsa (16. § /7/).

³³ A. J. szerint „teljesen téves, és a szakmai bozzáértés nélkülözéséről tanúskodik T. E. azon állítása, amely szerint 'a természetes személy „földműves” vagy szervezeti cégtulajdonos a hazai jogosultakkal egy sorban külföldi személy is lehet’. Kivel és miről is vitatkozik A. J.? Ha csak egy pillantást vetne az Fftv „földműves” fogalmára (5. § 7. a–b/ pontjai), talán megértené (mert ehhez még földjogásznak sem kell lennie): a hazai magánszemélyen kívül nemcsak a tagállami állampolgár minősül földművesnek, hanem az olyan nálunk bejegyzett mezőgazdasági termelőszervezet (magyarán: agrárcég) tagja vagy részvényese is, aki (jogi személy) cégének a székhelye az EU bármely tagállamában van, és a tulajdonszerzésre jogosult cégtag vagy részvényes legalább 25% arányban tulajdonosa a cégvagyonnak, tehát az agrárcégnek. Miért ne lehetne az Unión kívüli agrárcégnek uniós székhelye? A. J. még arról sem tud, hogy a világ bármely cégóriása az EU területén is rendelkezik (ha kell, nemcsak fiókkal, leányvállalattal, hanem) székhellyel (ld. Monsanto, Cargill stb.), és nálunk is jelen van, amivel már nem külföldi, hanem uniós cégnek minősül, sőt a közösségi támogatások legfőbb haszonélvezője? Az Fftv „földműves” kategóriája tehát nemcsak az uniós, hanem az EU területén kívüli, külföldi agrárcégek tulajdonosai részére is szavatolja – az elővásárlási jogok alapján – a földtulajdonszerzést. Egy főtanácsadónak – aki a „jogalkotó” mellényében feszít – talán illene mindezt tudnia, de legalább az alaptényeket megismerhetné, ha energiáit nem az alantas „sárdobálásra” fordítja.

f. A bevett egyház és annak belső egyházi jogi személye korlátlan mértékben szerezhethet földtulajdont, nem vonatkozik rá a földhasznosítási kötelezettség, a földhasználat átengedésének a tilalma és az sem, hogy a megszerzett földtulajdont 5 évig más célra nem használhatja. Mivel a földkivonás tilalma alól mentesítés reá is kiterjed, így az általa szerzett földet kivonhatja a művelésből, és annak tulajdonát vagy használatát bárkinek átengedheti lakóház építésére (13. § /3/). Az egyház javára szóló leggyakoribb tulajdon-szerzési jogcím, az ajándékozás a hatósági jóváagyása alól is mentes (33. § /1/ c/ pontja). E szerint semmilyen közhatalmi beavatkozás és ellenőrzés nincs a – korlátlan mértékű – egyházi földtulajdonszerzés és a megszerzett földről való tulajdonosi rendelkezés, valamint a földhasznosítás felett, ideértve a termőföld akadálytalan ingatlan-ná alakítását is.

Mivel a magánjog lehetővé teszi, hogy a föld adásvételét az ügyletkötő felek fiktív ajándékozási szerződéssel leplezzék, így az új intézmény a joggal való visszaélés veszélyével jár. Ha – az egyház cégére mögött – a földspekulánsok korlátlan mértékű és szabadon értékesíthető földtulajdonához kívánják juttatni az erre nem jogosult földpiaci szereplőket, úgy e jogintézmény melegágya lehet a törvényt kijátszó és a közérdekbe ütköző jogügyleteknek.

g. Az Fftv a földtulajdonszerzés mértékét a nagyüzem szükségletéhez igazítja, vagyis az általános mércével a nagybirtokrendszer birtokmaximumát alapozza meg. Ezzel – a mai joghoz és a korábbi tervezetéhez képest – óriási arányban növeli a nagyüzem megengedett mértékét, hiszen egyetlen magánszemély tőketulajdonos – cégalapítás nélkül is – saját személyében jogosult 1200 ha föld birtoklására. (Ebből 300 ha tulajdon és 900 ha bérlet lehet.) Az állattartó telep üzemeltetője és a vetőmag előállító 1800 ha földet birtokolhat, amit a kényszerhasznosításba vett földhasználat tovább növelhet. Az utóbbi jogosultak zöme külföldi tőketulajdonos. A szabályozás rendezőelve itt a közösségi és a hazai jogba ütközik.³⁴

h. Miközben az Fftv – a birtokmaximum kiváltságaival – a közérdek sérelmére kiszolgálja a nagyüzem földigényét, mentesíti őt a minimális foglalkoztatási kötelezettsége alól. Ez cinikus beismerése annak, hogy a jog és a gazdasági szabályozók csak a tökére érdeket érvényesítik. Ezzel az Fftv a társadalomnak azt üzeni, hogy a nagybirtok urainak csak jogai vannak a mezőgazdaság erőforrásainak az elsajátítására, viszont sem kötelességük, sem felelősségük nincs az ágazat eltartóképességének fenntartásában és a vidék életminőségének javításában.

³⁴ Az Fftv az állattartó telep üzemeltetőjének és a vetőmag előállítóknak 1800 ha birtokmaximum szerint szavatolt földszerezésével a piaci szereplőket nyíltan megkülönbözteti, mivel mindenki más legfeljebb 1200 ha földet bírhat. Ez a föld szabad forgalmazásánál az EUMSZ 63. cikkében és az azt értelmező EB iránymutatásban írt diszkrimináció tilalmát sérti. Ugyancsak áttöri a jogegyenlőség és az általános egyenlőség – Európai Bíróság által is elismert – uniós alapjogát, amelyet a gyakorlat piaci viszonyoknál – az EUMSZ 4. cikke alapján – kiterjesztett az azonos versenyfeltételek biztosításának a követelményére is. Mi több, a valós diszkrimináció az Fftv teljes rendszeréből következik: mivel az elsőbbségi elővásárlás és az elő – haszonbérlet joga (a korábbi haszonbérlet címén) a földalap 90%-át birtokló nagyüzemi cégtulajdonosokat illeti meg, ezért a kétmillió gazda zöme egyáltalán nem juthat földhöz. Végül a tiltott diszkriminációval az Fftv sérti a földpiac működtetésének versenyjogi alapkövetelményét, a szektoregyenlőséget és a versenysemlegességet. Ugyanez az alapjogi védelem kötelezettségét hátrítja az államra az Alaptörvény M/2. pontja alapján, amely a tisztességes piaci verseny egyenlő feltételeinek a biztosítását bármely hazai piacnál kötelezővé teszi, így ez megkerülhetetlen a földtulajdoni és a földbérleti piac működtetésénél is.

i. Az Fftv az *elővásárlási és az előhaszonbérleti jogok rangsorát azzal a rendeltetéssel határozza meg, hogy – az összes szántó 69%-át – haszonbérletben művelő nagyüzemi cégek tulajdonszerzését, illetve földhaszonbérletét biztosítsa.* Ezzel kizárja a helyi gazdák földhöz jutási esélyét, mert nekik már csak az a föld juthat, ami a nagyüzemnek nem kell. E mellett, az *előhaszonbérlet rangsoránál* az Fftv a földhasználati jogsultság megszerzésének megengedett mértékére *jogsértő kivételt tesz a mezőgazdasági termelőszervezet javára.* Ez 1800 hektár földet szerezhet, ha legalább egy éve tagjának vagy részvényesének a tulajdonában álló földet használ (40. § /1/).

j. A *kényszerhasznosítás bevezetése* a nagyüzemek földalapját folyamatos és ingyenes földjuttatással növelheti. Ezt lehetővé teszi, hogy a hatóság *mérlegelés* alapján jelölheti ki a „kényszerhasznosító” személyt vagy céget. *Nem tartozik számot adni róla, hogy kinek és mennyi földet juttat ezen a címen.* A helyi földbizottságnak *semmilyen beleszólása* nincs a kényszerhasznosításba, arról még tudomást sem szerezhet, mivel csak a földtulajdon átruházása esetén ad az Fftv számára – nem döntési, hanem – véleményezési jogot. A *nagyüzem ilyen címen művelt földje nem számít be a birtokmaximumba,* ezzel az 1800 ha felső határt is túllépheti. Másfelől ez *ingyenes földhasználati jogcím* – még csak haszonbért sem kell fizetnie a földtulajdonos részére –, gazdálkodásáról csak elszámolnia kell a hatósággal.

k. Az Fftv a *helyi földbizottságban* nem biztosít arányos képviseletet a *helyi gazdáknak,* mert ide tartoznak a földművesnek minősített bel- és külföldi *agrárcegek tulajdonosai,* továbbá „*más természetes és jogi személyek*” is. E miatt a *gazdatanácsnak* (a valós helyi gazdák önszerveződésének) ezen az ál-„közösségen” belül nincs önálló képviselete, érdekérvényesítő lehetősége és döntési súlya. A *földbizottság hatásköre arra szűkül,* hogy a „*földtulajdon forgalmát*” a nevesített „*feladatainak a gyakorlásával befolyásolja*”. Vagyis, az Fftv kizárja, hogy *akár véleményt is nyilvánítbasson a földhasználatról* szóló döntésekben, másrészt a hatósági döntés „*befolyásolása*” *távol áll az érdemi beavatkozástól és a vétőjogtól.* E miatt a gazdatársadalom érdemben nem szólhat bele a helyi földkészlet terhére megvalósuló tőkés elsajátításba.

l. Az Fftv *lemond róla, hogy az érvénytelen „zsebszerződéseket”* – amelyekkel külföldiek jogellenesen már közel egymillió ha föld birtokához jutottak – *a magánjog eszköztárával orvosolja, és meggátolja azok telekkönyvi bejegyzését, a földtulajdonszerzést.* Az Fftv erre irányadó érvénytelenségi szabálya (57. § /3/) *ugyanis csak a 20014. V. 1. után kötött szerződésekre terjedhet ki,* tehát nem szankcionálhatja a termőföldről szóló 1994: LV. tv. hatályba lépésétől, 1994. VII. 27-étől kötött ilyen jogellenes földügyleteket. A *büntetőjogi szankció* pedig eleve alkalmatlan arra, hogy feltárja a zsebszerződéseket, és alkalmazza rájuk a semmisség jogkövetkezményeit.

m. Az Fftv végleges normaszövegébe – a zárószavazás előtt, kormánypárti indítványra – néhány további intézmény is bekerült, amelyek *a nagyüzemi integrátor földhasználati kiváltságait* erősítik.³⁵

³⁵ Így nem gyakorolható előhaszonbérleti jog a nagyüzem (mezőgazdasági termelőszervezet) terhére, ha a használatot a tagja, részvényese, ezek közeli hozzátartozója vagy legalább 3 éve foglalkoztatott alkalmazottja kívánja a cégnek átadni (45. § /1/ c). Ugyanennél az alanyi körnél a földhasználati szerződés nem szorul hatósági jóváhagyásra, ha az a nagyüzem javára szól (56. § /1/ e). Végül a nagyüzemi birtokmaximum 1800 hektárig túlléphető annak a földnek a használatával, amely a cég legalább 1 éve foglalkoztatott tagjának a tulajdona (40. § /2/).

Az Fftv-t a parlament – a kötelező – *indokolás nélkül* fogadta el, sőt a normaszöveg még a *rendezőelvének a jogalapját* sem jelölte meg.³⁶ Ez előtt viszont az agrártárca sajtóközleményt adott ki, amely a tervezetre tett észrevételeket „a politikai haszonlesők akcióinak” nevezte. E szerint „a hangos kisebbség (ideértve a civil szervezeteket is) szakmai érveket nélkülöző támadásaival méltánytalanul félrevezeti az ország népét”.³⁷ A közlemény az Fftv alapján *jövőképet* vázolt fel. E szerint „az objektív méretkorlátok nem teszik lehetővé a jelenleg működő, akár több tízezer hektáros nagybirtokok további létrejöttét, illetve hosszú távú fennmaradását”. Továbbá: „a helyiek szerzésének preferálásával *organikusan végbemenő birtokkoncentráció* veszi kezdetét, az állattartó tevékenységet végzők irányába történő kedvezés segíti a versenyképességüket stb.”. Ez az ígéret álságosnak tűnik. Az „objektív méretkorlátok” ui. csak a jövőbeli földszerezéseket fékezhetik, és *semmilyen nem érintik a 2014. V. 1-jéig megszilárdult nagybirtokrendszert*. (A „helyiek” pedig elsősorban a nagyüzemek cégtulajdonosai.) A nagyüzem a birtokában levő földkészetet részben a földtulajdoni monopóliummal erősíti, részben azt további földhasználati jogcímek alapján növelheti. Az „organikus birtokkoncentráció” épp ezt a folyamatot szolgálja.

A társadalom (az Fftv intézményei alapján) a jogalkotó ígéretét annak biztosítására, hogy „a *jövőben magyar földművesek és magyar gazdálkodók vehessenek termőföldet...*” csak úgy fogadhatja el, ha előbb elismeri: *az uniós állampolgár és az ilyen agrárcég külföldi tőketulajdonosa is magyar földműves és magyar gazdálkodó*. Ha az Fftv – a közlemény ideológiája szerint – így kíván igazságot szolgáltatni az 1100 éves földpernek, előbb *arról kell meggyőznie a magyarságot, hogy teljesen mindegy, kié a föld: a lényeg, hogy azt valaki megművelje*. Meggyőződésem, hogy a végbement társadalmi lét- és tudatronsolásunk ilyen mélyre még a roncs- és páriatársadalmat sem sülyesztheti. ◀

HIVATKOZÁSOK

- Csáki Csaba – Achim Fock: *The Agrarian Economics of Central and Eastern Europe and the Commonwealth of Independence States. An Update on Status and Progress* – 1998. The World Bank ECSSD Working Paper no. 13 April 26 1999. 1–167.
- Szűcs I.–Csendes B.–Pálovics B-né: *Földbirtok-politika. A földtulajdon fejlesztésének főbb irányai*. Bp., 1997, MTA-AKII.
- Tanka Endre: A földmagántulajdon intézményesülése a dekollektivizálási folyamatban. A földbérleti rendszer kialakulása (in Szűcs I.–Tanka E.: *A földtulajdoni és földhasználati rendszer szerkezeti átalakulása a magyar mezőgazdaság földreformja nyomán*. Bp., 1994, AKI, 1–55).
- Tanka E.: Az értékalapú földpolitika intézményi érvényesítése (in Magyar nemzetstratégia. Bp., 2008, Püski K., 393–434.)
- Weber, Max: *Gazdaság és társadalom. A megértő szociológia alapvonalai, 1. Szociológiai kategóriatan*. Bp., 1987, KJK.

³⁶ Ez nyilvánvaló jogsértés. A *jogalkotásról* szóló 2010: CXXX. tv. ui. a jogalkotó kötelességévé teszi, hogy „a jogszabály tervezetének *indokolásában tájékoztatást kell adni a javasolt szabályozás és az európai uniós jogból eredő kötelezettségek összhangjáról*” (18. § /2/). Az Fftv – a diszkrimináció tilalmának áttörése miatt – a jogalkotási törvény azon alapkövetelményébe is ütközik, amely szerint „a jogszabályok megalkotásakor biztosítani kell, hogy a jogszabály *a/* megfelelően az Alaptörvényből eredő tartalmi és formai követelményeknek, *c/* megfelelően a nemzetközi jogból és az európai uniós jogból eredő kötelezettségeknek” (2. § /4/).

³⁷ Ld. az OBJEKTÍV Hírügynökség 2013. június 3-ei sajtóközleményét.